

Interpretarea la distanță a limbii semnelor române în context pandemic

Remote interpreting of Romanian Sign Language in the pandemic context

Ioana TUFAR¹, Bogdan ANICESCU²

Abstract

Taking into consideration the current context, Sign Language remote interpreting is a topic often encountered in accessibility for Deaf people. Our study explores the aspects of remote Sign Language interpreting in Romania during the Covid-19 pandemic. After a short theoretic framework about remote interpreting and particularities in the context of using Sign Language, we resume the findings of our investigation in which we used survey data from 39 Romanian Sign Language Interpreters active in the pandemic context. We emphasize advantages and disadvantages of this variant of Sign Language interpreting and in the end, we share some findings and recommendations from the field practice.

Keywords: remote interpreting, Sign Language, interpreter experiences, LSR-Romanian Sign Language, Covid-19

Introducere

Interpretarea limbii semnelor este un subiect des întâlnit în prezent din cauza cerințelor crescânde ale societății de a oferi șanse egale și accesibilitate persoanelor surde în contextul recunoașterii oficiale a limbii semnelor. Indiferent de cadrul în care are loc interpretarea, acest serviciu este necesar întotdeauna atunci când oamenii nu au o limbă comună. Datorită contextului pandemic și a dezvoltării tehnologiei, un număr tot mai mare de sesiuni de interpretare a limbii semnelor au loc la distanță prin tehnologii video online. Interpretelor li se cere din ce în ce mai mult să fie implicați în: interpretarea videoconferințelor unde există două locații și interpretul se află în oricare dintre ele sau interpretare la distanță, unde participanții sunt împreună într-o locație, iar interpretul se află într-o locație separată, la distanță. Serviciile de interpretare la distanță nu sunt o noutate determinată de contextul actual, ci în

utimele două decenii serviciile video relay interpreting (VRI) s-au dezvoltat și au contribuit mult la integrarea surzilor. În multe domenii de activitate, telemunca a fost o noutate cu implicări și provocări specifice (Mihalca, Irimias & Brencea, 2021) implicând factori determinanți ai productivității percepute a muncii, ai performanței în muncă și satisfacție. Interpreții în limba semnelor, asemenea multora, au fost puși în situația să acceseze această nouă modalitate de desfășurare a activității profesionale.

Napier, Skinner și Turner (2017) au realizat un sondaj la nivel internațional referitor la interpreții în/din limbajul semnelor cu experiență de a interpreta la distanță și au identificat aspecte particulare, ca de exemplu: situarea la distanță are potențialul de a pune interpretul într-un dezavantaj comunicativ pentru că un interpret care este prezent împreună cu participanții poate utiliza și prelucra informații contextuale, cum ar fi caracteristicile fizice, postura, privirea și

expresiile faciale care ajută înțelegerea completă și deciziile de interpretare (Simon și colab., 2010; Napier, 2013). S-a mai constatat că nivelul de tensiune determinată de concentrarea suplimentară experimentat de interpreții care interpretează la distanță duce la evaluări subiective mai ridicate ale nivelurilor de stres, despre care se știe că sunt precursori ai epuizării interpretului (Wessling & Shaw, 2014). Epuizarea în timpul lucrului la distanță în timpul COVID-19 a fost analizată de Mihalca, Rațiu, Brencea, Metz, Dragan & Dobre (2021) care au propus un model de mediere moderată al clarității rolurilor, autoeficacității și interdependenței sarcinilor. Rezultatele lor indică faptul că autoeficacitatea reprezintă o resursă personală care diminuează efectele negative ale epuizării angajatului numai atunci când există claritatea rolului în contextul telemuncii, chiar dacă interdependența sarcinilor este mare.

Concepte de bază în interpretarea limbii semnelor și particularități care intervin în interpretarea LSR la distanță

Interpretarea limbii semnelor este procesul prin care informațiile din limba vorbită sau din textul scris sunt transmise prin semne în limba semnelor utilizată de persoana surdă și/sau viceversa. Conform WFD-World Federation of the Deaf (2019), un interpret în limba semnelor lucrează cu limbi vorbite sau scrise și furnizează servicii de interpretare sau traducere între diferite limbi, indiferent dacă modalitatea lor este gestuală sau vorbită. Profesia de interpret și traducător a cunoscut o dezvoltare rapidă în ultimele decenii, iar evoluțiile tehnologice globale au un impact semnificativ asupra

profesiei. În mod tradițional interpretarea limbii semnelor are loc în situații față în față și interpreții sunt angajați pe baza combinațiilor lor de limbă gestuală și vorbită / scrisă și a experienței în interpretare în diverse situații.

Convenția ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată în 2010 și de România, prevede în mod explicit că utilizatorii surzi ai limbii semnelor au dreptul la interpreți calificați pentru a avea acces la informații și egalitate de șanse în toate aspectele vieții. Acest fapt determină măsuri de accesibilizare a documentelor oficiale, implicarea interpreților în toate situațiile în care există și utilizatori surzi, iar în context pandemic am observat din ce în ce mai mulți interpreți solicitați să interpreteze la distanță în contexte diverse: de la medical, educațional, profesional până la juridic sau chiar cultural.

Interpretarea simultană a limbii semnelor descrie (după Lazarova, 2018) situația în care informațiile sunt livrate aproape în paralel cu producția din mesajul original. Comunicarea poate merge într-un singur sens atunci când interpretul furnizează informații dintr-un limbaj vorbit într-un anumit limbaj al semnelor sau în două sensuri, când comunicarea este interactivă. Tot ceea ce se vorbește în prezența unui interpret trebuie să fie mediat în mod corespunzător, în conformitate cu modul preferat de comunicare simultan sau consecutiv.

La fel ca și în cazul interpreților de limbă vorbită, dezvoltarea tehnologiei și utilizarea acesteia au un impact asupra profesiei de interpret și traducător în limba semnelor și, prin urmare, asupra

celor care folosesc serviciul. În special, observăm (WFD, 2019) o creștere a: (1) interpretării media (TV); (2) interpretare la distanță și (3) servicii de traducere. Apariția tehnologiilor video mai eficiente care face mai rapidă și mai ușoară filmarea, editarea și comprimarea videoclipurilor, a dus la creșterea cererii de interpreți profesioniști în limba semnelor, prin care serviciile de traducere sunt furnizate de la un text scris la o limbă gestuală sau invers, de exemplu, pentru site-uri web. Mai mult, apariția internetului de mare viteză și a instrumentelor de video-comunicații și streaming live, interpreții în limba semnelor interpretează acum frecvent în timp real prin intermediul unui anumit tip de link video.

Noile tehnologii și serviciile de internet de mare viteză fac acum posibil ca interpreții să lucreze de la distanță prin link audio-video (fie videoconferință, platforme personalizate sau software de telecomunicații precum Skype), la care face referire Asociația Internațională a Interpretilor de Conferințe (AIIC) ca Interpretare la Distanță - un termen-umbrelă pentru diferitele combinații de lucrări la distanță de setup-uri, dar este denumit și interpretare video la distanță sau interpretare mediată video. Există diferite forme și utilizări, cum ar fi Video Remote Interpreting (VRI) și Video Relay Service (VRS). Nu toate țările furnizează aceste servicii și modul în care este furnizat serviciul poate diferi și în funcție de țară. VRS este un serviciu telefonic în care mesajul vorbit este transmis în limba semnelor și invers, prin intermediul unui interpret aflat într-o locație specifică și separată. Interpretarea video la distanță înseamnă că interpretul nu se află în

același loc în care se desfășoară comunicarea între persoana surdă și cea auzitoare, dar oferă acest serviciu printr-o conexiune audio-video. Interpretarea la distanță poate fi utilizată din mai multe motive diferite și atunci când interpretul nu se află în aceeași locație cu utilizatorii: pentru a discuta cu familia sau prietenii, pentru a participa la o întâlnire, pentru o consultație medicală sau în setările conferinței. Deoarece limbile semnelor sunt limbi 3D, acest lucru poate avea un efect asupra înțelegerii semnelor.

În țara noastră, Asociația Națională a Surzilor din România a dezvoltat aplicația de interpretare la distanță „Voci pentru Mâini”, în cadrul unui proiect finanțat de Fundația Orange în perioada 2017-2018. Aceasta este singura aplicație autohtonă dedicată activității de interpretare video la distanță în limba semnelor române, având scopul central de a aduce mai aproape beneficiarii surzi și interpreții autorizați care pot oferi, astfel, mai multe servicii de interpretare prin eliminarea timpilor de deplasare.

Conform site-ului <https://www.vocipentrumaini.ro/site/despre>, aplicația este disponibilă în versiuni mobile pentru sistemele Android și iOS dar există și o versiune web pentru calculatoare tip desktop/laptop. În conformitate cu specificațiile dezvoltatorilor, „persoanele surde înregistrate pot solicita servicii de interpretare prin trimiterea unui apel către toți interpreții disponibili pe platformă, urmând ca primul interpret care acceptă apelul să între în legătură audio-video cu solicitantul, oferindu-se astfel posibilitatea de a interpreta la distanță. Beneficiarul are posibilitatea de a

alege una din situațiile de interpretare predefinite (spre exemplu, „bancă”, „poștă”, „farmacie” etc.) pentru a oferi o informație în plus interpretului care ar urma să preia solicitarea. Interpretul în cauză va vizualiza, pe lângă informația privind contextul de interpretare, și numele de utilizator al persoanei.”

De asemenea, anumite instituții publice și companii au implementat deja acest sistem la nivelul sediilor acestora. Spre exemplu, Banca Comercială Română este prima bancă din România accesibilizată prin această aplicație (Spotmedia, 2021)

Studiu

În perioada ianuarie - februarie 2022 am realizat un studiu prin intermediul unui chestionar online cu scopul de a investiga aspecte legate de interpretarea la distanță/online a interpreților de limba semnelor române. La acest studiu au participat 39 de interpreți activi în perioada studiată, 82,1% femei și 17,9% bărbați, cu vârsta medie de 39,28 de ani, având experiență medie în interpretare de 9,82 ani. Referitor la ultimul nivel de studii absolvit participanții la studiu (figura 1): 48,7% au absolvit studii de masterat, 35,9% sunt absolvenți cu studii de licență, 7,7% au absolvit doctoratul, 5,1% au absolvit studii medii, iar 2,6% sunt încă studenți. Din punctul de vedere al încadrării profesionale în perioada studiată, 79,5% dintre participanții la studiu în ultimul an au activat ca interpreți autorizați, iar 20,5% au fost în aceeași perioadă interpreți neautorizați. Orașele în care interpreții participanți la studiu își desfășoară activitatea sunt Alba-Iulia, Bacău, București, Cluj -Napoca, Constanța, Galați, Oradea, Râmnicu Vâlcea, Slobozia, Târgu-Jiu, Timișoara.

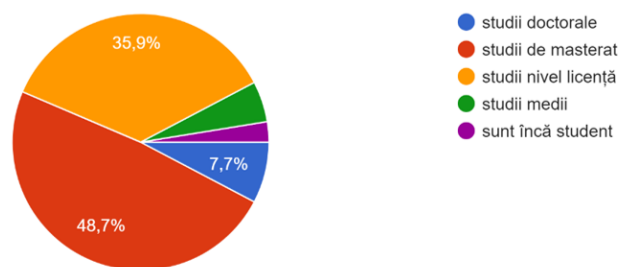

Figura 1: Ultimul nivel de studii absolvit de către participanții la studiu

În urma chestionarului ne-am dorit identificarea experienței de interpretare la distanță a interpreților înaintea crizei Covid 19 și dacă cei chestionați au primit îndrumare cu privire la modul de interpretare de la distanță. În acest sens la întrebarea „Ați interpretat la distanță/online înainte de criza sanitară cauzată de Covid-19?” rezultatele relevă faptul că 61,5% dintre respondenți au mai interpretat la distanță, iar 38,5% nu au interpretat sub această formă. Referitor la existența recomandărilor cu privire la cum să desfășoare activitatea de interpretare la distanță, majoritatea au răspuns la întrebarea deschisă că nu au beneficiat de training, însă au menționat faptul că s-au informat din articole de specialitate, informații internaționale disponibile sau au primit recomandări din partea ANSR (Asociația Națională a Surzilor din România).

Un alt aspect care ne-a interesat a fost: în ce domenii participanții la studiu au interpretat la distanță. Astfel, domeniile: medical, administrație publică și integrare profesională au înregistrat cele mai multe răspunsuri, urmate de domeniile educațional și juridic. Cele mai puține solicitări de interpretare la distanță au fost raportate în turism, transporturi și în

mediul privat. Analizând rezultatele, putem observa că în context pandemic avem solicitări de interpretare la distanță cu prioritate din domeniul medical și administrație publică existând în acest sens o concordanță directă cu raportul UNICEF (2021) care a evaluat interacțiunea și mecanismele de comunicare dintre autoritățile sanitare și public în contextul pandemiei de Covid-19.

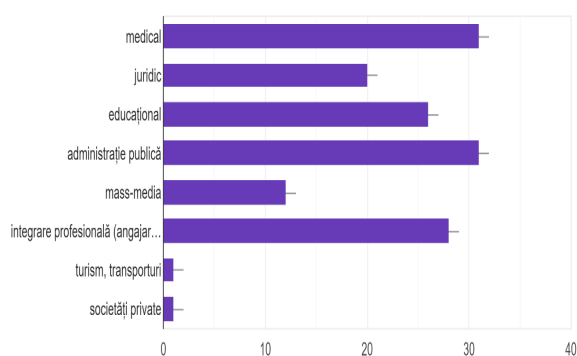

Figura 2: Domenii în care s-a realizat interpretare la distanță

La întrebarea „Dacă ați interpretat online/la distanță, ce platforme/aplicații ați utilizat?” respondenții au răspuns (vezi figura 3) astfel: aplicațiile cele mai utilizate au fost Whatsapp, Facebook Messenger și VPM (Voci pentru Mâini). Referitor la utilizarea platformelor, respondenții au raportat pe primul loc Zoom și apoi Webex. Comparând datele obținute putem vedea corelații cu cele surprinse de Tufar și Trâncă (2021) care menționau că platforma cea mai accesată a fost platforma Whatsapp într-un procent de 28,26 %, urmat de Zoom 21,7 % apoi platforma Voci pentru Mâini 10,8 %. Pe lângă aceste trei platforme s-au mai accesat Skype, Microsoft Teams, Webex și alte platforme. Studiul internațional realizat la Utrecht de către De Meulder, Pouliot and Gebruers (2021) și care a

implicat 2634 de interpreți din 63 de țări respondenții au menționat pe primele două locuri ca utilizare Zoom și Skype. La momentul primei etape a studiului Zoom era utilizat primordial, platforma WhatsApp fiind introdusă ca opțiune abia în al doilea chestionar. De remarcat este faptul că WhatsApp, în ciuda faptului că nu este cunoscut sub numele de platformă de videoconferință, funcția video fiind doar pe telefon a fost a treia cea mai utilizată platformă. Platforma Microsoft Teams a fost mai puțin utilizată și a fost percepută ca fiind mai greu de utilizat.

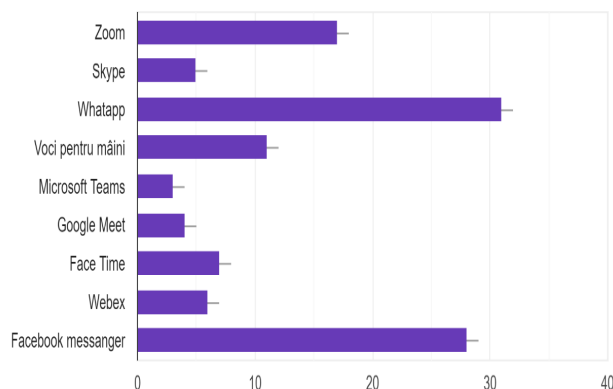

Figura 3: Aplicații/platforme utilizate în interpretarea LSR la distanță

Referitor la principalele avantaje ale interpretării la distanță și implicit interpretării video (vezi figura 4) putem menționa că principalul avantaj constă în promptitudinea intervenției, ramificată în intervenție rapidă și reducerea timpilor de așteptare, dar în același timp reducerea/eliminarea timpilor de deplasare în cazul în care interpretul doar trebuie să răspundă la apel și persoana surdă să fie în locația unde are nevoie de interpret. În astfel de situații acesta poate să fie un avantaj important, iar în anumite contexte poate să fie o soluție unică sau singura variantă decentă de implementat

în absența unui interpret autorizat într-un timp rezonabil. În țara noastră există județe întregi unde nu există decât un singur interpret și pe lista Autorității Naționale Pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități există județe fără niciun interpret (de exemplu Giurgiu), iar în astfel de situații promptitudinea este un avantaj important alături de eliminarea timpilor de deplasare dintr-un județ în altul sau a timpilor de așteptare cauzăți de contexte dificile sau vreme precară (iarnă, ger, viscol). Strâns legată de aceste aspecte este și reducerea costurilor, pentru că eliminând deplasarea se degrează anumite costuri legate de exemplu de: benzină, bilete, costuri dus-întors.

Din perspectiva continuă de dezvoltare a tehnologiei, interpretarea la distanță prin mijloace video va deveni tot mai frecvent utilizată, tot mai prezentă în viața persoanei surde și are tendința de a face un pas înainte către „normalizarea” interpretării în sensul accesului la interpreți în contexte cât mai comune din viața de zi cu zi, spargerea acelor tipare oficiale pe care le știm în cazul întrevederilor în instanțe, poliție, notar, primărie, care sunt reglementate prin lege. De exemplu, în situația unei discuții cu un vânzător la un magazin de electrocasnice accesul la serviciile unui interpret se face cu mai mare dificultate și atunci, odată cu evoluția tehnologică, asemenea servicii vor fi acordate mult mai facil. și Potențialele provocări și limite cauzate de claritatea imaginilor și a mișcărilor vor fi aproape complet eliminate odată cu trecerea timpului, pentru că progresele din ultimii ani au fost enorme la nivel de telecomunicație și videocomunicație în special. Un alt avantaj apare în contextul pandemic, în care sunt recomandări de

reducere a interacțiunii sociale, măsuri de reducere a riscului infectării și purtarea măștii, astfel că interpretul poate să efectueze interpretarea nestingherit și în deplină siguranță la locul de muncă sau prin telemuncă. Interpretarea la distanță este într-o puternică dezvoltare în acest moment în comparație cu interpretarea obișnuită și are de partea sa avantajul unei tehnologii care devine tot mai accesibilă, inclusiv la nivel de preț: de pildă, internetul de viteză 4G este mult mai accesibil comparativ cu anii anteriori, după cum și telefoanele tip smartphone pot fi achiziționate la prețuri avantajoase, inclusiv în rate sau în cadrul unui abonament lunar.

Un alt avantaj este că un interpret poate să ofere mult mai multe servicii într-o singură zi, mai ales dacă sunt scurte tocmai pentru că nu mai este necesar să se deplaseze dintr-un loc în altul; nu în ultimul rând, posibilitatea de a putea interacționa cu persoane surde și de a fi implicați în situații de interpretare din contexte mai diferite care ar favoriza totodată și propria dezvoltare a abilităților.

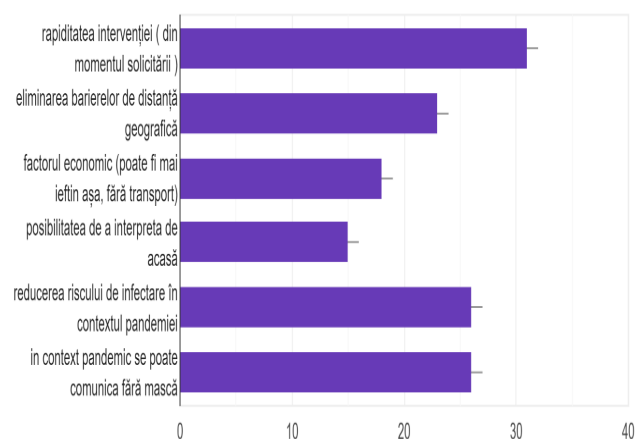

Figura 4: Avantaje ale interpretării LSR la distanță

Prima categorie de dezavantaje sau limite ale interpretării la distanță (a se vedea

figura 5) este legată de aspectele tehnologice care pot fi de multiple naturi: pe de o parte, vorbim despre internetul care în aceste cazuri trebuie să fie suficient de puternic și să aibă o conexiune stabilă, care să asigure buna receptare a mesajului exprimat prin limba semnelor; în caz contrar, întreruperea conversației va genera unele dificultăți suplimentare. Pe de altă parte, mai sunt și celelalte aspecte tehnologice legate de calitatea camerei video și a dispozitivelor folosite: smartphone, tabletă, laptop. Practic, potențialele dificultăți pot cauza un „delay”, o întârziere a mesajelor recepționate. Alte aspecte legate de tehnologie se evidențiază atunci când semnele nu se văd clar sau poziționarea camerei este incorectă.

În cazul interpretării la distanță apar particularități în cazul interpretării unidirecționale, de exemplu: în cadrul conferințelor când interpretul nu poate întrerupe discuțiile dacă există o problemă de tehnologie, acesta nefiind în aceeași sală cu vorbitorul. Dacă interpretul este la distanță, pot apărea mici erori în situația în care nu aude suficient de bine anumite secvențe din mesajele orale și este necesară o reluare; totodată, la evenimente, interpretul la distanță are dificultăți în a surprinde toate aspectele de detaliu. În contextul pandemiei, multe evenimente au fost interpretate prin această variantă online care rămâne o variantă de rezervă prioritară.

Un alt dezavantaj este legat de factorul psihologic, apărând mai multe diferențe în interpretare: de exemplu, impactul psihologic asupra persoanei surde este diferit când se interpretează la un magazin pentru achiziționarea unui TV în

comparație cu interpretarea la poliție, când trebuie luată o declarație. În instanță sau La notar nu se acceptă interpretarea video pentru că este necesară semnarea efectivă a documentelor și/sau trebuie să se aplice parafa. De asemenea, procedurile în cadrul instanțelor de judecată necesită prezența fizică a interpretului. În astfel de situații interpretarea video fie nu este cea mai bună soluție, fie nu este aprobată.

Un alt aspect este legat de reacția interlocutorului auzitor (al funcționarilor, a reprezentanților instituțiilor) care poate fi nelămurit de ceea ce se întâmplă și pot exista situații în care refuză interpretarea din diverse alte motive. Un alt aspect de care trebuie să ținem cont este să personalizăm și să considerăm opțiunile persoanei surde. În cazul surdocecității este „unreliable”, în sensul că din cauza dizabilității de vedere este afectată percepția și această variantă nu este adecvată, ci este nevoie de varianta tactilă a semnelor.

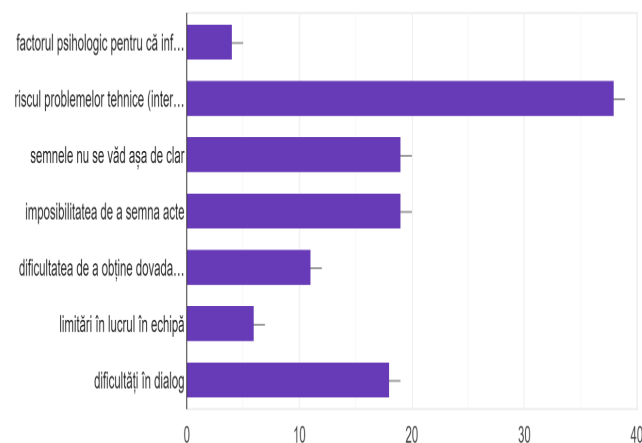

Figura 5: Dezavantaje ale interpretării LSR la distanță

Concluzii și recomandări

Rezultatele studiului nostru au scos în evidență particularități ale interpretării

LSR la distanță în contextul pandemic explicând unele dintre avantajele și dezavantajele observate în practica efectivă de comunicare. În continuare prezentăm câteva aspectele relevante de care trebuie să se țină cont în interpretarea la distanță a limbii semnelor române. Aceste aspecte au fost sintetizate din răspunsurile celor 39 de interpreți participanți la studiu și reflectă particularități sau aspecte generale din experiența lor efectivă de interpretare la distanță.

O primă categorie de detalii la care persoanele implicate în interpretarea la distanță trebuie să acorde atenție sunt cele legate de procesul de interpretare a semnelor și nivelul de înțelegere atât al persoanei surde, cât și a celei auzitoare. În acest context apar aspecte relevante legate de acuratețea mesajului interpretat, în sensul că persoana care transmite mesajul trebuie să își ordoneze logic, concentrat, clar și explicit ideile pe care să le transmită, apoi interpretul să interpreteze cu acuratețe, să manifeste o atenție distributivă, să păstreze permanent contactul vizual și să verifice nivelul de înțelegere efectivă. Pentru ca înțelegerea să fie la un nivel adecvat este important ca interpretul să cunoască nivelul comunicațional al persoanei surde și caracteristicile vocabularului activ, să repete anumite semne dacă persoana solicită, să parafrazeze termeni care nu au corespondență în LSR; Interpretul trebuie să fie foarte atent la ce dorește beneficiarul, să înțeleagă cu certitudine ce vrea să spună beneficiarul precum și la reacția lui, dar și la mesajul pe care îl transmite către beneficiar după ce a primit răspunsul de la persoana auzitoare. Un

principiu care trebuie pus în practică este cel al confidențialității pentru că interpretul, conform codului deontologic al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, trebuie să respecte din punct de vedere etic confidențialitatea tuturor faptelor sau actelor de care a luat cunoștință în cadrul procesului de traducere.

Mai mulți participanți la studiu au menționat faptul că ideal ar fi ca interpretul să cunoască beneficiarii ca să poată interpreta adecvat, dar să nu se implice emoțional când se face interpretarea. Totodată, de reținut este și faptul că trebuie specificat beneficiarului să nu direcționeze camera video spre angajat, ci doar să se asigure că volumul merge, și camera video rămânând îndreptată doar spre beneficiar; în acest context trebuie cerut și acordul părților pentru că au existat cazuri în care persoana surdă a intrat în instituție și a îndreptat camera către angajat fără să se asigure că și acesta este de acord, declanșând o situație neconfortabilă.

O altă categorie importantă de aspecte se referă la detaliile tehnice atât la nivelul device-urilor utilizate cât și a unor aspecte ce țin de cadru și particularitățile interpretului. Conexiunea la internet (interpret și beneficiar): în cazuri de probleme tehnice trebuie remediată cauza sau să fie accesată altă platformă sau aplicație și să se minimizeze cât se poate pierderea de informații, să se manifeste atenție la detalii: încadrarea corectă pentru a se vedea clar semnele, luminozitatea adecvată, claritatea imaginii (care de multe ori ține atât de performanțele device-ului și de calitatea conexiunii). Alte aspecte importante țin

de contactul vizual direct cu persoană surdă care trebuie să se mențină permanent, iar semnele să se efectueze în spațiul recomandat pentru interpretare, poziția corpului și distanța față de camera video trebuie să permită vizualizarea gesturilor, a mișcărilor complete ale mâinii. Și un alt detaliu este legat de contrastul senzorial bun asigurat prin culoarea închisă a hainelor, lipsa accesoriilor inutile, poziționarea corectă față de sursa de lumină pentru a nu apărea umbre. În esență, toate aceste aspecte trebuie să asigure calitatea interpretării la distanță atât la nivelul informației interpretate cu acuratețe, cât și la nivelul aspectelor tehnice care trebuie să faciliteze comunicarea adecvată.

Bibliografie

- Andronic, G.; Tufar, I. (2020) Interpretarea în limba semnelor în context educațional - o perspectivă teoretică și practică, În Revista Română de Terapia Tulburărilor de Limbaj și Comunicare, DOI: 10.26744/rrttlc.2020.6.2.07
- Bontempo, K. (2015). Sign language interpreting. In Mikkelson, H. & Jourdenais, R. (Eds.) Handbook of interpreting. Routledge. 112-128.
- Cokely D. (2005) "Shifting positionality: a critical examination of the turning point in the relationship of interpreters and the deaf community", in M. Marschark / R. Peterson / E. Winston Sign Language Interpreting and Interpreter Education: Directions for Research and Practice, Oxford University Press Inc., 3-28.
- De Meulder, M., Pouliot, O., and Gebruers, K. (2021). Remote sign language interpreting in times of COVID-19. University of Applied Sciences Utrecht.
- Lozanova, S. (2018). Issues in Bulgarian Sign Language Interpreting. English Studies at NBU, 4(2), 131-144. Retrieved from <http://esnbu.org/data/files/2018/2018-2-4-lozanova-pp131-144.pdf> (14.10.2021)
- Mihalca, L., Irimias, T. & Brencea, G. (2021). "Teleworking During the COVID-19 Pandemic: Determining Factors of Perceived Work Productivity, Job Performance, and Satisfaction," The AMFITEATRU ECONOMIC journal, Academy of Economic Studies - Bucharest, Romania, vol. 23(58), pages 620-620.
- Mihalca, L., Rațiu, L., Brencea, G., Metz, D., Dragan, M. & Dobre, F. (2021). Exhaustion while teleworking during COVID-19: a moderated-mediation model of role clarity, self-efficacy, and task interdependence. *Oeconomia Copernicana*, 12(2), 269-306. doi: 10.24136/oc.2021.010
- Napier, J. (2013). "You get that vibe": A pragmatic analysis of clarification and communicative accommodation in legal video remote interpreting. In L. Meurant, A. Sinte, M. Van Herreweghe & M. Vermeerbergen (Eds.), *Sign language research uses and practices: Crossing views on theoretical and applied sign language linguistics* (pp. 85-110). Nijmegen, The Netherlands: De Gruyter Mouton and Ishara Press.
- Napier, J., Skinner, R., & Turner, G. H. (2017). "It's good for them but not so for me": Inside the sign language interpreting call centre. *Translation and Interpreting: the International*

- Journal of Translation and Interpreting Research, 9(2), 1-23.
<https://doi.org/10.12807/ti.109202.2017.a01>
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. Routledge.
- Schein, J., Stewart, D. (2002). *Language in Motion: Exploring the Nature of Sign*, Gallaudet University Press.
- Simon, J., Hollrah, B., Lightfoot, M., Laurion, R., & Johnson, L. (2010). Steps toward identifying effective practices in video remote interpreting. Retrieved from:
http://www.interpretereducation.org/wpcontent/uploads/2011/06/VRIStepsReportApril2010_FINAL1.pdf
(consultat în 14.10.2021)
- Tufar, I, Trâncă, R. (2021) Interpretul de limba semnelor în contextul pandemic: provocări și oportunități în Review of Psychopedagogy, disponibil online la <https://psychopedagogy.unibuc.ro/2021/07/23/interpretul-de-limba-semnelor-in-contextul-pandemic-provocari-si-oportunitati/> (11.10.2021)
- Tufar, I. (2013) Rolul interpretului de limbaj mimico-gestual în procesul de integrare al persoanelor cu deficiențe de auz și cu surdocecitate. În Adrian Roșan (coord.) *Cartea Alba a Psihopedagogiei Speciale*, UBB-Cluj, disponibil online la <http://psihoped.psiedu.ubbcluj.ro/caP/PS/25%20-%20Ioana%20TUFAR.pdf>
(consultat în 10.10.2020)
- Turner, G. H., Napier, J., Skinner, R., & Wheatley, M. (2016). Telecommunication relay services as a tool for deaf political participation and citizenship. *Information, Communication & Society*, 20(10), 1521-1538.
- UNICEF (2001) Evaluarea interacțiunii și a mecanismelor de comunicare dintre autoritățile sanitare și public în contextul pandemiei de COVID-19, disponibil online la <https://www.unicef.org/romania/media/6516/file/Evaluarea%20interac%C8%99iunii%20%20%20%20%20mecanismelor%20de%20comunicare%20dintre%20autorit%C4%83%C8%99ile%20sanitare%20%20%20%20public%20%20%20%20contextul%20pandemiei%20de%20COVID-19.pdf> (25.02.2022)
- Wessling, D. & Shaw, S. (2014). Persistent emotional extremes and Video Relay Service interpreters. *Journal of Interpretation*, 23(1), Article 6. Retrieved from:
<http://digitalcommons.unf.edu/joi/vol23/iss1/6>
- WFD (2019) Position Paper on Accessibility: Sign Language Interpreting and translation and technological developments Approved by WFD Board on 7 February 2019, disponibil online la https://wfdeaf.org/wp-content/uploads/2019/07/WFD-Position-Paper-on-Accessibility-12-Feb-2019-Updated.pdf?fbclid=IwARoJYP4FsQfyhAQm9Ala3z_Yq-oaoauKOOICTOJaoGqp6ow4kyJtfQ8rSY8 (15.10.2021)
- Wit, Maya & Sluis, Irma. (2014). Sign language interpreter quality: the perspective of deaf sign language users

in the Netherlands. The Interpreters' Newsletter. 19. 63-85.

*ANPDPD, Norme deontologice ale ocupației de interpret al limbajului mimico-gestual și ale ocupației de interpret al limbajului specific persoanei cu surdocecitate, disponibil online la <http://andpdca.gov.ro/w/interpreti-ai-limbajului-mimico-gestual/> (11.03.2022)

*Fundația ORANGE (2018) "Voci pentru Mâini Interpretare Video la Distanță" disponibil online la <https://www.fundatiaorange.ro/programme/lumea-prin-culoare-si-sunet/voci-pentru-maini-interpretare-video-la-distanta> (21.03.2022)

*Spotmedia (2021) "Prima bancă din România care are aplicație pentru clienții cu deficiențe de auz" disponibil online la <https://spotmedia.ro/stiri/economie/p-rima-banca-din-romania-care-are-aplicatie-pentru-clientii-cu-deficiente-de-auz> (21.03.2022)

-
1. Phd Assistant teacher, Department of Special Education, Faculty of Psychology and Education Sciences, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania, Email: ioana.tufar@ubbcluj.ro
  2. Sign Language Interpreter, Romanian National Association of the Deaf,